

Hjärtliga Gemla

En modern tätort och
ett levande jordbruk.
På bekvämt avstånd
från stadens brus.

Helige å flyter genom bygden

Hemlängtan

Att passera Helige å får alltid hjärtat att slå ett extra slag. Vattnet flyter fram genom lummig grönska, härliga höstfärger eller vintrigt vitt. När man strax därefter kommer in i centrum, där åkrarna kring affären och skolan skiftar färg i takt med årstiderna inser man varför hjärtat bankar så hårt för Gemla.

Plötsligt blir samhällets villagator byvägar och man befinner sig i Härensås, Öja, Getaskärv, Öpestorp, Gransholm eller någon av de andra kringliggande byarna. I Gemla finns det genuina lugnet, men också det engagerade föreningslivet, det framgångsrika företagandet och, givetvis, all den dagliga service du behöver. Med Alvesta och Växjö inpå knuten har du också alltid nära till stadens snabba puls och varierade utbud. På de här sidorna vill vi visa vår bygd och berätta varför vi trivs så bra. Men allt går inte att beskriva i text och bild. Till exempel känslan av sammanhållning och framtidstro. Men den finns. Välkommen hit och känn efter!

I korthet

Vi är ungefär 1 700 personer som bor i samhället Gemla. Vår by ligger vackert i den småländska skogen, cirka 12 kilometer från Växjö med, bland annat, Smålands största handelsområde – Samarkand. Till Alvesta är det bara 7 kilometer.

Här finns det mesta du behöver för att leva ett bekvämt och aktivt liv: dagmammor, förskola, skola 1–6, bibliotek, mataffär med bensin/post/apotek, tygaffär, café, auktionshus, pizzeria, pubar, Sveriges äldsta (och finaste) Folkets Park, ålderdomshem, Öja kyrka, en massa hästar och fotbollsplanen Granvallen med angränsande tennisplaner. Dessutom har vi ett spännande leksaksmuseum, en hembygdsgård samt ett antal större och mindre företag och aktiva föreningar.

Naturen kring Gemla inbjuder till härliga promenader och andra upplevelser. För dig som vill ha hjälp på traven har vi skapat underbara markerade promenadleder.

Föredrar du ett snabbare tempo finns det även ett elljusspår. Rakt igenom samhället rinner Helge å som är alldeles utmärkt att paddla på. Kanoter ordnar du enkelt på Gemla vildsvinsrestaurang, som är värd ett besök även för dig utan kanotintresse.

Självklart finns det olika synpunkter på hur vårt samhälle ska utvecklas. För att alla ska få möjlighet att påverka framtidens Gemla finns Gemla-Öja Sockenråd. Här kan alla ordsbor arbeta tillsammans för att utveckla vår hembygd, driva lokala frågor och se till att alla trivs och känner samhörighet. Ett konkret resultat av detta arbete är att vi, sedan några år, har tillgång till bredband. Ett Sockenrådsprojekt som startades av en handfull entusiaster. Denna snabba väg gör Gemla till en del av världen. En levande landsbygd som är lätt att förälska sig i. För oss som bor här är det enkelt att förstå.

Fallet vid den gamla kvarnen

Röster om Gemla

"Här finns allt vi kan önska för barnens uppväxt! Trygg och bra skola, aktivt föreningsliv och många fritidsaktiviteter. Vi har en servicebutik och bara tio minuters bilväg till Växjö eller Alvesta. De många företagen ger samhället puls och Helige å, skogarna och levande jordbruk inpå knuten gör naturen helt fantastisk. För oss var valet enkelt!" *Familjen Merborn, nyinflyttade*

.....

"Samhället ligger nära Växjö och Alvesta men ändå bor man i lantlig miljö, nära naturen. Gemla har bra barnomsorg och många roliga aktiviteter för barnen. Här finns en bra affär med stort utbud och trevlig personal. Byn är ett bra ställe för barnen att växa upp på." *Martina, gemlabo*

Boende med livskvalitet

Det unika med boendemiljön i Gemla är blandningen av tätort och landsbygd. Här finns genuina smålandsgårdar, bostadshus från olika årtionden, moderna villakvarter och välplanerade hyreslägenheter. Allt med bra service och härlig natur inpå knuten.

Bygdens store son, författaren och Nobelpristagaren Pär Lagerkvist, skrev 1921 om Gemla att "Där låg i solen gård vid gård". Och det gör de fortfarande, de röda smålandshusen med vita knutar. I takt med utvecklingen har de kompletterats med modern bebyggelse och service. Oavsett om du väljer att bo i Gemla eller i någon av de kringliggande mindre byarna får du en mix av gammalt och nytt – en modern tätort i kombination och en levande jordbruksbygd. Det kommunala bostadsbolaget Vidingehem har dessutom ett stort antal lägenheter av skiftande storlek, både i Gemla och Öja. Vilket boende du än väljer finns här alla de beståndsdelar som ryms i ordet livskvalitet.

Vi gillar läget

Att bo i Gemla innebär att bo strategiskt. Med bara 7 kilometer till Alvesta och 12 till Växjö har du stadens utbud inpå knuten. Och via tåg eller flyg ligger också resten av världen inom bekvämt räckhåll.

Med bilen når du snabbt någon av de två tätorterna. Men det finns naturligtvis andra sätt att ta sig fram. Med länstrafiken kan du välja mellan ett stort antal bussturer från Gransholm och Gemla till Växjö.

Från järnvägsknuten Alvesta kan du med X2000 nå Malmö eller Köpenhamn på en dryg timma och Stockholm på tre timmar. Växjö Flygplats ligger bara femton minuters resväg från Gemla. SAS/Skyways flyger till Stockholm fem gånger på vardagar och fyra dagliga flygningar till Köpenhamn. Har du inte så bråttom finns ytterligare ett alternativ: Med cykel tar det knappt en timme till Växjö om man trampar över Bergkvara och Bokhultet. Vackert är det och frisk luft och motion får man under tiden!

Röster om Gemla

"Jag är född i Gemla och det är viktigt för mig att det är nära till så mycket: pizzeria, närköp och föreningsliv på orten, Växjö med sitt kulturliv och Alvestas lättåtkomliga centrum. Och så den underbara småländska landsbygden runt sjöarna. Med mitt arbete vid Linköpings universitet är närheten till järnvägen och flyget en nödvändighet." *Peter, professor i historia*

.....

"Jag arbetar på Micki Leksaker och lyckades få en kanonlägenhet av Vidingehem i Gemla. Här bor och trivs jag med mina hundar, inte minst tack vare de fina promenadstigarna som finns alldeles utanför knuten." *Pamela, nöjd hundägare*

Fröken berättar

Jag heter Yvonne Bergvall och jag jobbar som lärare på Gemla skola. På vår skola har vi ett mycket gott samarbete mellan alla yrkeskategorier. Vi känner alla ett gemensamt ansvar för barnen. Det är en lagom stor skola, så vi lär känna samtliga elever.

Vi har en fantastisk utemiljö med många olika möjligheter för rastaktiviteter. Bygga kojor i skogen brukar vara populärt. Från vårt klassrumsfönster har vi en underbar utsikt, där vi kan följa årstidsväxlingarna och bondens arbete på åkern. Vi har ett mycket gott samarbete med Gemlas närings- och föreningsliv, vilket bidrar till stimulans i undervisningen.

Omsorg för alla

Mitt i samhället ligger Gemla skola, sammanlänkad med Smultronstället där förskoleklass och fritidshem finns. Fokus ligger på trygghet och goda baskunskaper. Närheten till naturen ger också fina möjligheter till naturstudier och friluftaktiviteter.

Skolan har cirka 200 elever och på fritids finns ett 70-tal barn i åldrarna 6–10 år.

Ett riktigt bibliotek i anslutning till lokalerna i kombination med nödvändiga kunskaper i datoranvändning och IT-teknik finns mycket goda möjligheter till eget kunskapssökande. Föräldrarna är viktiga för Gemla skola och fritids, inte minst då det gäller att tydligt visa gemensamt vuxenansvar. Skoltidningen LÄS utgör ett viktigt språkrör för skola, föräldrar och elevråd.

För våra äldre finns det vårdbostäder och, vid behov, korttidsplatser på Solgården. Inriktningen är somatisk vård. Dessutom finns ett flertal servicelägenheter.

Plats för företagsamhet

Vi har en lång tradition av klurigt småländskt företagande. Framåtandan löper som en röd tråd från 1700-talets vattenkraftdrivna pappersbruk fram till 2000-talets moderna tillverkare och entreprenörer.

Idag finns ett stort antal företag på orten. Några har sina kunder samlade mer lokalt medan andra har kunder över hela världen.

Den mer klassiska tillverkningsindustrin är representerad genom ett antal större företag som till exempel Fresh, Micki Leksaker och Gunnebo Industrier. Hantverksbranschen företräds av en rad firmor, bland annat inom el, plåt och byggnation. Här finns också en modern tjänstesektor med företag verksamma inom grafisk design och IT-relaterad e-handel. Affärs- och restaurangnäringen tillhandahåller allt från dagligvaruhandel och pizzor till vildsvinsstek och hotell i klassisk sekelskiftesmiljö. Och så finns naturligtvis den traditionella jordbruksverksamheten, som till-

sammans med bredden och mångfalden i det övriga näringslivet bidrar till att göra Gemla till ett, i högsta grad, levande samhälle.

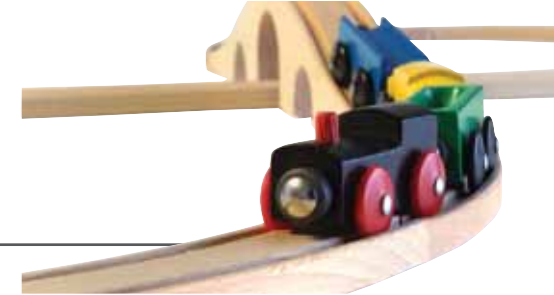
RENA BARNLEKEN

Redan 1866 startades tillverknigen vid Gemla Leksaksfabrik som grundades av den inflyttade norrbotteningen Alexis Westerdahl – den svenska leksaksindustrins fader. Sedan dess har otaliga järnvägsvagnar lastade med leksaker lämnat Gemla station för vidarebefordran till barn i både Sverige och utlandet. Westerdahl lämnade Gemla vid början av 1890-talet, men snart inleddes en ny lyckosam epok: ”De tre fabrikererna” – August Nilsson, Aron Johansson och Axel Henriksson tog över rörelsen. Parallelsaken under denna period var den stora gunghästen (man gjorde 100 per år) som kostade 36 kronor. Gemla Leksaksfabrik lades ner 1954. Det betydde inte att leksakstillverknigen försvann från orten. Tio år tidigare hade nämligen Firma Micki Leksaker bildats av Georg Aronsson

och hans syskon. Tillverknigen av leksaker har med tiden utvecklats, utvidgats och moderniserats åtskilliga gånger. Idag är Micki Leksaker en modern fabrik med ännu en generation Aronsson i ledningen.

LEKSAKSMUSEUM

På Leksaksmuseet finns närmare 800 leksaker samlade – en imponerande dokumentation av framåtanda och uppfinningsrikedom. Här finns robusta träpjäser, tidstypiska dockskåp, konstruktioner fyllda med sinnrik mekanik och kluriga spel. Det dominerande materialet är trä och mycket är handgjort. Men även om de leksaker som tilltalar dagens barn skiljer sig en del från dem som samlats på Leksaksmuseet finns det ändå en gemensam nämnare: barnens lekar har alltid speglat den aktuella vuxenvärlden. Därför förvånar det inte att kollektionen från förförä sekelskiftet präglas av jordbrukets vardag och att ladugårdar med hästar, kor, grisar och höns är naturliga inslag.

Här är det full fart

Det rika föreningslivet och den härliga naturen erbjuder en både aktiv som avkopplande fritid.

Gillar du att hålla dig i trim? Alldeles väster om samhället ligger vårt elljusspår – perfekt för den som vill sträcka ut ordentligt. Föredrar man att promenera och samtidigt njuta av naturen finns ett antal härliga promenadleder att välja på. Eller varför inte motionera genom att ta en sväng om? I Gemla Folkpark ordnas dans och andra aktiviteter under sommaren.

Vid Herrgårdsvägen finns en av de tre badplatser som inbjuder till lek och svalka under soliga sommardagar. En annan möjlighet att ta ett dopp finns strax söder om samhället, i Mulavad, vid idrottsplatsen. Många barnfamiljer väljer badplatsen i Törnåkra, bara några kilometer söder om Gemla. Här finns en långgrund sandstrand med härlig

kvällssol. Den som vill hålla sig ovanpå vattnet tar en kanottur på Helige å.

Föreningen som tar hand om ortens idrotts-talanger heter Gransholms IF, där fotbollen lockar flest aktiva. Målsättningen med ungdomsfotbollen är att alla ska ha ett lag att spela i. Tennis är också en stor del av föreningens verksamhet och en egen bana finns jämte Granvallen. Den som vill träna styrka, rörlighet och koordination vänder sig till gymnastiksektionen.

För den som vill engagera sig i orten finns Gemla-Öja Sockenråd, som arbetar för att utveckla hembygden och driva lokala frågor framåt. Och sedan 1937 har Öja hembygds-förening verkat som traditionsbärare och kunskapsförmedlare av vårt rika kulturarv.

Självklart finns det även en lång rad andra föreningar, bland annat för hästintresserade och bordtennissugna.

Promenera eller cykla

Eftersom naturen omkring Gemla inbjuder till härliga promenader och upplevelser har vi märkt ut ett antal underbara leder:

Banbroleden, cirka 4 km. Lättgånget (kängor) på skogsväg, skogsstig och landsväg. En promenad i vacker välskött skog och tillbaka genom Gemla by.

Spånenleden, cirka 5 km. Lättgånget på grusväg och skogsstig (kängor). Härlig skogs-promenad nära vackra Frösjön med rikt fågel- och djurliv.

Gemlasjön/Fågeltornet, cirka 3 km. Tuvig skogsstig (stövlar/kängor). Promenad utmed Gemlasjön och i anslutning till fågeltornet. Vacker skogspromenad med rikt fågelliv.

Stenbandsleden, cirka 4 km. Skogstig/väg med spång över Stenbandet.

Öpestorp, cirka 4 km. Lättgånget (grova skor) på skogsstig, väg och skogsväg. Mycket fin skogsmiljö.

Härensås/Öja, cirka 8 km. Lätt (grova skor). Härlig långpromenad i odlingslandskap och skog. Medhavd fika rekommenderas.

Ellanda, cirka 4 km. Lätt (grova skor). Skogsväg och skogsstig som lämpar sig som promenad i samband med cykelutflykt.

Usteryd, cirka 5 km. Lätt (grova skor). Skogsväg och skogsstig. En promenad där man ser sjöarna Furen och Salen.

För dig som föredrar att cykla finns det också några alternativ:

Ellandarundan, knappt 20 km. En välkänd och vacker cykelrunda.

Frösjövägen, cirka 11,5 km tur och retur. En tur i vacker natur med cykelvänlig väg fram till riksväg 25.

Huseby, 25 km tur och retur. Kombinera gärna med att besöka Husebyområdets alla attraktioner.

Pär Lagerkvist-turen

Pär Lagerkvist-turen är en fyra mil lång runda i författarens uppväxtmiljö. Ett utmärkt sätt att lära känna bygden och uppleva den omgivning som la grunden till hans berömda författarskap.

Turen startar vid födelsehemmet, Gamla Domprostgården i Växjö, och fortsätter till olika platser i staden. Därefter bär det av ut på landsbygden med stopp, bland annat, vid Råppe station som skildras så livfullt i romanen "Gäst hos verkligheten". I Gemla besöker du hembygdsgårdens Pär Lagerkvist-rum där det finns en stor samling dokument och föremål med anknytning till författaren. Information finns hos Växjö turistbyrå eller Öja hembygdsförening.

Björkelund

Gäst hos verkligheten

Nobelpristagaren Pär Lagerkvist hade sina rötter i Gemla. Här bodde både hans far- och morföräldrar, och här tillbringade han sin barndoms rofyllda somrar. När han i romanen "Gäst hos verkligheten" målar upp en symbolisk motbild till vuxenlivets ångestfulla sökande är det just lugnet och rofastheten i Gemla han skildrar.

Pär Lagerkvists farföräldrar flyttade 1863 till Gemla Södergård. Några år senare byggde man ett nytt hus i norra delen av Gemla by, Björkelund, som fortfarande står kvar. Morföräldrarna bodde på Pellagården i Getaskärvs by. Pär Lagerkvist kom ofta på besök som barn, och det är framför allt denna miljö som återkommer i hans verk. En realistiskt återgiven skildring finns i "Gäst hos verkligheten" som beskriver en färd med fadern till morföräldragården. De åker tralla förbi Näs station (verklighetens Råppe), fortsätter ett stycke till och färdas sedan till fots förbi välkända ägor i hög-

sommarskrud över en bäck och upp på en låg kulle. Och där låg morföräldragården Getaskärfs Pellagård.

Gården har flyttats längre söderut annars är sig mycket likt i dagens Gemla. Naturen gör samma intryck som den gjorde på den unge Pär Lagerkvist. I ett förstamajtal 1940 till studenter vid Uppsala universitet sa han: "Jag har lagt märke till att när jag ska försöka skildra ett landskap, så blir det nästan alltid Småland, också när jag inte avser det. Det blir så av sig själv, utan att jag vet om det. Det som en gång avspeglat sig på djupet av vår själ, det plånas aldrig ut."

Levande historia

Gransholms bruk på 1920-talet.

Gemla rymmer i sig Sveriges historia. Här finns bönderna, arbetarna och företagen. Kvinnor och män som har skapat jordbruk, industrier, föreningar, hem och trädgårdar. Bondbyarna, de ensamma husen och det moderna stationssamhället har samsats inom den sockengemenskap som ännu består.

De många fornminnena, från stenåldern till järnåldern, vittnar om bygdens djupa rötter i det gamla Varend, runt Helgasjön och Åsnen. Byarna var länge renodlade bondbyar med enstaka hantverkare. Kvarnverksamhet har dock funnits i långa tider och industriell tillverkning inleddes vid 1700-talets mitt med pappersbruk och senare med gjuteri. I början av 1800-talet anlades pappersbruket i Gransholm, som dock lades ned under 1970-talet. De andra grenarna i näringslivet som jordbruk, tillverkning av träleksaker, järnbearbetning samt bakelit- och plastindustri, har överlevt och gör än i dag socknen till en påtagligt mångsidig bygd.

Röster om Gemla

"Jag är född och uppvuxen i Gemla och har sett samhället utvecklas på ett mycket positivt sätt genom åren. Här finns mångfald och dynamik, och en vi-känsla som gör att man hjälps åt med saker. Vi har fem barnbarn och Gemla är en riktigt bra uppväxtmiljö för dem: liten skola, närhet till djur och fin lek miljö nära naturen. I Gemla känner man sig aldrig instängd – 20 minuter till Växjö och 6 till Alvesta; vad kan man mer begära om man vill ha lite mer "puls?". Dessutom tar det bara 15 minuter till flygplatsen för att nå ut i världen."

Mats, företagsledare

VILL DU VETA MER OM GEMLA?

Besök gärna www.gemla.se eller kontakta
Gemla-Öja Sockenråd genom sockenradet@gemla.se.

Mer information om promenad- och cykelleder
kan du få genom sockenrådet.

IDÉ OCH ANSVARIG UTGIVARE:

Gemla-Öja Sockenråd i samarbete med Växjö Kommun.

TEXT:

Peo Einarsson och Tina Gustavsson

FOTO:

Peo Einarsson och Micke Persson

LAYOUT OCH PRODUKTION:

United Reklam

SAMARBETSPARTNERS:

Fresh AB, Gunnebo Industrier AB, Micki Leksaker AB, Tempo,
Gemla Pizzeria & Grill och Gemla Viltrestaurang

